

OT SO‘Z TURKUMI TASNIFI

Bozorboyeva Maftuna Xudoyberdi qizi

Buxoro davlat pedagogika instituti

Tillar fakulteti O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi, 2-bosqich talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14976826>

Annotatsiya. Mazkur maqolada ot so‘z turkumi haqida batafsil ma'lumot berilgan.

Otlarning tilshunoslikdagi o'rni, ularning grammatik xususiyatlari va turlari keng yoritilgan. Maqolada konkret va abstrakt otlar, yig'ish otlari, maxsus va umumiy otlar, shuningdek, otlarning soni, egasi, va sintaktik vazifalari haqida tushuntirishlar keltirilgan.

Shuningdek, otlarning ko'plik va egali shakllariga oid qo'shimchalar ham ko'rib chiqilgan.

Maqola ot so'z turkumining tilshunoslikdagi o'rni va uning gapdagi vazifalarini tushunishga yordam beradi. Bu asar, til o'rganayotganlar va tilshunoslarga otlarning xususiyatlarini o'rganishda qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ot, so‘z turkumi, konkret ot, abstrakt ot, yig'ish otlari, maxsus otlar, umumiy otlar, ko'plik, egali shakl, sintaktik vazifalar, tilshunoslik, grammatik xususiyatlar.

КЛАССИФИКАЦИЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

Аннотация. В данной статье представлена подробная информация о группе существительных. Широко освещена роль существительных в языкознании, их грамматические особенности и типы. В статье даются пояснения о конкретных и абстрактных существительных, собирательных существительных, особых и нарицательных существительных, а также о числе, притяжательной и синтаксической функциях существительных. Также рассматриваются суффиксы, относящиеся к множественному и притяжательным формам существительных. Статья помогает понять место именного словосочетания в языкознании и его функции в предложении. Данная работа служит руководством для изучающих язык и лингвистов при изучении свойств существительных.

Ключевые слова: имя существительное, группа слов, конкретное существительное, абстрактное существительное, собирательные существительные, специальные существительные, нарицательные существительные, множественное число, притяжательная форма, синтаксические функции, лингвистика, грамматические особенности.

NOUN CLASSIFICATION

Abstract. *This article provides detailed information about the noun group. The role of nouns in linguistics, their grammatical features and types are widely covered. The article provides explanations about concrete and abstract nouns, collective nouns, special and common nouns, as well as the number, possessive, and syntactic functions of nouns. Also, suffixes related to the plural and possessive forms of nouns are considered. The article helps to understand the place of the noun phrase in linguistics and its functions in the sentence. This work serves as a guide for language learners and linguists in studying the properties of nouns.*

Key words: *noun, word group, concrete noun, abstract noun, collective nouns, special nouns, common nouns, plural, possessive form, syntactic functions, linguistics, grammatical features.*

Ma'lumki, ta'lim tizimidagi barcha fanlar, xususan, o'zbek tili darslarida ham ta'limning didaktik materiallardan, o'yin-mashq usullaridan, ko'rgazmali vositalardan foydalanish yaxshi natija beradi. Bu haqida qator mutaxassislar, jumladan, R.Ishmuhammedov, A.Nisanbaeva, B.To'xlijev, K.Usmonova kabi tilshunolar o'zlarining tadqiqot ishlarida, monografiyalar va maqolalarida fikr yuritganlar.

Ona tili darslarida so'z turkumlari mavzularini, xususan ot so'z turkumini o'qitishda grammatik topshiriqlar, ko'rsatmali vositalar, tarqatma materiallardan foydalanish orqali o'quvchilarda ko'nikma va malakalar hosil qilish, didaktik vositalarning ta'lim jarayonidagi o'rni, unga xos xususiyatlarni tahlil qilish samarali natijalar beradi. O'quvchilar morfologiyaga oid dastlabki ma'lumotlar bilan boshlang'ich sinflarda tanishadilar. So'zlarni otlar, sifatlar, sonlar, fe'llar, olmoshlar, yordamchi so'zlar kabi guruhlariga ajratish boshlang'ich sinfdan ularga ma'lum. Ona tilining izchil kursidan beriladigan bilim, malaka, ko'nikmalar avvalo boshlang'ich sinflarda egallangan bilimlar, malaka va ko'nikmalarining mantiqiy davomi sanaladi.

Ot (Noun) — bu tilshunoslikda narsalar, obyektlar, tushunchalar, hodisalar va shaxslarni ifodalovchi so'z turkumidir. Otlar tilning asosiy tarkibiy qismlaridan bo'lib, har qanday muloqotda uchraydi va muhim rol o'ynaydi. O'zbek tilida otlar aniq va mavhum, birlamchi va qo'shimcha ma'nolarni bildiradi.

Otning mohiyati va vazifasi. Otlarning asosiy vazifasi biror narsa yoki tushunchaning nomini bildirishdir. Otlar yordamida biz atrofimizdagi dunyoni tasvirlaymiz, o'z fikr va tuyg'ularimizni boshqalarga etkazamiz. Masalan, "kitob" otidan foydalanib, biz o'qish uchun mavjud bo'lgan predmetni yoki "baxt" otidan foydalansak, bu tushunchaning tasvirini beramiz.

Otning turlari:

1. Konkret otlar - bu fizikal holatda mavjud bo'lgan va sezgi organlari orqali idrok qilinadigan narsalar yoki ob'ektlarni ifodalovchi otlardir. Ular ko'z bilan ko'rish, qo'l bilan tutish yoki boshqa sezgilarga asoslangan predmetlarni bildiradi. Misollar: stol, kitob, daraxt, suv, inson.

2. Abstrakt otlar esa hissiyotlar, tushunchalar yoki holatlarni ifodalovchi otlardir. Ular bevosita sezgilarga ta'sir qilmaydi, balki fikr, tuyg'u yoki tushunchalarni tasvirlaydi. Misollar: baxt, sevgi, g'azab, tushuncha.

3. Yig'ish otlari (Yig'indilari)

Bu otlar bir nechta obyektni o'zida mujassamlashtirgan holda keladi. Misollar: kitoblar, bolalar, mevalar.

4. Maxsus otlar (nomlar)— bu bitta aniq predmet yoki shaxsni ifodalovchi otlardir. Ular odatda katta harf bilan yoziladi. Misollar: Toshkent, Shavkat, Amir Temur.

5. Umumiy otlar (nomlar) esa bir xil turdagi yoki xususiyatdagi narsalarni ifodalovchi otlardir. Misollar: shahar, o'quvchi, kitob.

Otning grammatik xususiyatlari: Otlar bir nechta grammatik xususiyatlarga ega bo'lib, ular orasida:

Son: Otlar bir sonli (yagona) yoki ko'plik (bir nechta) bo'lishi mumkin. Misollar: bola (yagona), bolalar (ko'plik).

Tartib: Otlar turli tartiblarda kelishi mumkin, ya'ni ular egali (nominal) yoki maqsadga qarab ishlatiladi.

Egalik: Otlar egalik qo'shimchalari bilan egasini bildirishi mumkin. Misollar: kitobim, uyimiz.

Otning sintaktik vazifalari: Otlar gapda turli sintaktik vazifalarni bajaradi. Asosan quyidagi vazifalarda ishlatiladi:

Yuboruvchi (sub'ekt): Gapning asosiy qismi bo'lib, kim yoki nima haqida gapirilayotgani aniqlanadi. Masalan: Kitob stolning ustida turibdi.

Ob'ekt: Fe'lni ta'sirini qabul qiluvchi elementni bildiradi. Masalan: Men kitobni o'qidim.

Qo'shimcha (Predlogli): Ba'zan otlar predloglar bilan ishlatiladi va shaxs yoki joyni ko'rsatadi. Masalan: Men Toshkentda yashayman.

Otlarning ko'plik shakli: O'zbek tilida otlarning ko'plik shakli qo'shimchalar yordamida tuziladi. Otning ko'plik shakli uchun "lar" yoki "lar" qo'shimchasi qo'shiladi:

Bola → Bolalar

Kitob → Kitoblar

Otlarning egali shakli: O'zbek tilida otlarning egali shakli uchun egalik qo'shimchasi ishlatiladi. Bu qo'shimchalar shaxs va songa qarab o'zgaradi. Misollar:

Meniki (mening), Seniki (sening), Uniki (uning).

Natija: Ot so'z turi tilning eng asosiy va muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Ularning yordamida biz atrofimizdagi obyektlar, tushunchalar va hodisalarni aniq tasvirlashimiz mumkin.

O'zbek tilida otlar ko'p turdagi va ko'plab grammatik shakllarda bo'lib, muloqotni aniq va ravon qilishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib shuni aytishim joizki, ona tili darsining o'rgatilishida, o'qib tushinishi, tinglab tushinish, yozish savodxonligini, og'zaki va yozma shaklda fikrlarini yetkazib berishga bog'liqli so'z boyligini boyitishga, to'g'ri va ifodali o'qishga o'rgatish bilan birga ularda kitobxonlik va nutq madaniyatini shakllantirish, mustaqil fikrlashi, o'z fikrini tortinmasdan yetkazib berishi uchun yordam beradi. Albatta, bunday bilim va ko'nikmalarning shakllanib borishi, ertangi kun egalarining bilimli, savodxon bo'lishiga yo'naltiradi. Shuning uchun ham, biz, bo'lajak filologlar o'z mutaxassisligimizni chuqur o'rganib, ertangi yosh avlodga chuqur bilim berib, qiziqishlaridan kelib chiqib, to'g'ri yo'lga boshlashimiz va kelajakda yurtimizga foydali mutaxassis bo'lib yetishishiga sababchi bo'lmog'imiz darkor.

REFERENCES

1. Shodiyevna, N. S. (2024). IN MODERN UZBEK POETRY POETIC INTERPRETATION IMAGES WATER AND FIRE. *MODERN SCIENCE*, 2181, 3906.
2. Nizomova, S. (2020). Symbolic interpretations of water and fire in modern poetry. *Интернаука*, (35), 75-76.
3. Nizomova, S. S. (2023). EXPRESSION OF WATER AND FIRE ICONS IN POEMS CREATED IN THE DEFINITION OF PLACE IN MODERN UZBEK POETRY. *Journal of Modern Educational. Achievements*, 8(8), 202-206.
4. NIZOMOVA, S. S. (2023). THE SYMBOLISM OF FIRE AND WATER IN POEM. *THE ROLE OF SCIENCE AND INNOVATION IN THE MODERN WORLD*, 1(9), 48-54.
5. Husenova, A., Jumayeva, M., Nizomova, S., Shokirova, M., Himoyeva, S., & Abdullayev, S. (2024). Effectiveness of experimental work aimed at developing environmental competence of students. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 587, p. 03025). EDP Sciences.
6. Nizomova, S. S. (2020, August). THE SCOPE OF THE TOPICS OF THE SHARIA OF THE INDEPENDENCE PERIOD. In *Archive of Conferences* (Vol. 4, No. 4, pp. 68-69).

7. Nizomova, S. S. (2020, August). SHARIA'S DESCRIPTION OF THE CEREMONIAL ATTITUDE TO WATER. In *Archive of Conferences* (Vol. 4, No. 4, pp. 65-67).
8. Nizomova, S. S., & Munisxon, O. (2024, February). THE SIGNIFICANCE OF THE MAIN ACTIVITY GAME IN THE EDUCATION OF CHILDREN IN THE PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATION. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL E-CONFERENCE" MODERN TENDENCIES OF DIGITAL EDUCATION AND WAYS OF IMPLEMENTING THEM IN THE EDUCATIONAL PROCESS"*—Brno, Czech (Vol. 1, pp. 1-5).
9. Nizomova, S. S., & Jumayeva, M. H. (2024). REPRESENTATION OF THE IMAGE OF WATER IN MODERN UZBEK POETRY. *YOUTH, SCIENCE, EDUCATION: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS*, 3(1), 70-75.
10. Shodiyevna, N. S. (2022). The Symbolism of Fire and Water in Poetic Context. *European Journal of Innovation in Nonformal Education*, 2(2), 170-174.
11. Shodiyevna, N. S., & Pokizabonu, U. Interpretative Phrases Related to Water in Modern Poetry.
12. Shodiyevna, N. S. (2024). The Symbol of Fire in Poem. *International Journal of Formal Education*, 3(4), 83-86.
13. Nizomova, S. (2020). ZAMONAVIY SHE'RIYATDA SUV VA OLOV BILAN BOG 'LIQ OBRAZLARNI IFODALASH AN'ANASI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 2(2).
14. Nizomova, S. (2021). ZAMONAVIY SHE'RIYATDA OLOV ANALOGLARINING OBRAZLANTIRILISHI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 8(8).
15. Nizomova, S. (2024). IN MODERN UZBEK POETRY POETIC INTERPRETATION IMAGES WATER AND FIRE. *Modern Science and Research*, 3(10), 171-175.
16. Nizomova, S. S., & Munisxon, O. (2024, February). THE SIGNIFICANCE OF THE MAIN ACTIVITY GAME IN THE EDUCATION OF CHILDREN IN THE PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATION. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL E-CONFERENCE" MODERN TENDENCIES OF DIGITAL EDUCATION AND WAYS OF IMPLEMENTING THEM IN THE EDUCATIONAL PROCESS"*—Brno, Czech (Vol. 1, pp. 1-5).
17. Nizomova, S. S. (2023). EXPRESSION OF WATER AND FIRE ICONS IN POEMS CREATED IN THE DEFINITION OF PLACE IN MODERN UZBEK POETRY. *Journal of Modern Educational Achievements*, 8(8), 202-206.
18. Nizomova, S. (2024). IN MODERN UZBEK POETRY POETIC INTERPRETATION IMAGES WATER AND FIRE. *Modern Science and Research*, 3(10), 171-175.

19. Nizomova, S. S., & Munisxon, O. (2024, February). THE SIGNIFICANCE OF THE MAIN ACTIVITY GAME IN THE EDUCATION OF CHILDREN IN THE PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATION. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL E-CONFERENCE" MODERN TENDENCIES OF DIGITAL EDUCATION AND WAYS OF IMPLEMENTING THEM IN THE EDUCATIONAL PROCESS"*–Brno, Czech (Vol. 1, pp. 1-5).
20. Nizomova, S. S. (2021). Images In Modern Uzbek Poetry. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 754-758.
21. Nizomova, S. S. (2020). MODERN POETRY. In *ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ* (pp. 89-90).
22. Shodiyevna, N. S. (2024). IN MODERN UZBEK POETRY POETIC INTERPRETATION IMAGES WATER AND FIRE. *MODERN SCIENCE*, 2181, 3906.
23. Husenova, A., Jumayeva, M., Nizomova, S., Shokirova, M., Himoyeva, S., & Abdullayev, S. (2024). Effectiveness of experimental work aimed at developing environmental competence of students. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 587, p. 03025). EDP Sciences.
24. Nizomova, S. (2020). Symbolic interpretations of water and fire in modern poetry. *Интернаука*, (35), 75-76.
25. Nizomova, S. (2020). Symbolic interpretations of water and fire in modern poetry. *Интернаука*, (35), 75-76.
26. Sharipova, M. (2024). ABDUNAZAR POYONOVNING 70 YILLIK YUBILEYI DOIRASIDA “ABDUNAZAR POYONOVNING BAXSHICHILIK SAN’ATIDA TUTGAN O ‘RNI” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA (Ilmiy maqolalar to’plami): ABDUNAZAR POYONOVNING KUYLANGAN “ALPOMISH” VARIANTIDA MAROSIMLAR BADIY IFODASI. *Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali*, 4(4).
27. Baxshillovna, S. M., & Firuzovna, R. S. (2024). KITOBXONLIK MADANIYATI ORQALI TALABALAR MA’NAVIYATINI YUKSALTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.
28. Sharipova, M., & Jabborova, D. (2024). COMMONALITIES IN THE RELATIONSHIPS OF FOLKLORE GENRES WITH LITERATURE. *Modern Science and Research*, 3(9), 170-177.
29. Sharipova, M., & Rajabova, S. (2024). SCIENTIFIC AND THEORETICAL BASIS OF IMPROVING THE SPIRITUALITY OF STUDENTS THROUGH LIBRARY CULTURE. *Modern Science and Research*, 3(9), 148-155.

30. Sharipova, M., & Saidova, S. (2024). THE SKILL OF CHARACTER DEVELOPMENT IN ABDULLA QAHHOR'S STORIES. *Modern Science and Research*, 3(9), 156-162.
31. qizi Hamidova, U. F., & Sharipova, M. B. (2024, February). METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE. In *INTERNATIONAL CONFERENCE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS*. (Vol. 3, No. 1, pp. 73-82).
32. Azimov, Y., To'xsanov, Q., Adizov, B., Sharipova, M., & Hojiyeva, N. (2024). Statistical analysis of thrift and ecological education concepts in elementary school students. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 587, p. 02020). EDP Sciences.
33. Sharipova, M. (2023). "ALPOMISH" EPOSINING QADIMIYLLIGI VA AN'ANAVIYLLIGI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 44(44).
34. Sharipova, M. (2024). EPOS HAMDA MAROSIM MUNOSABATINING QADIMIYLLIGI VA AN'ANAVIYLLIGI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 46(46).
35. Sharipova, M. (2024). EPOS HAMDA MAROSIM MUNOSABATINING QADIMIYLLIGI VA AN'ANAVIYLLIGI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 46(46).
36. Sharipova, M. (2023). "ALPOMISH" DOSTONIDA NIKOH MAROSIMINING ARXAIK-BADIIY XUSUSIYATLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 44(44).
37. Sharipova, M. (2023). "ALPOMISH" DOSTONI BADIIY STRUKTURASIDA MAROSIMLARNING O'RN. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 30(30).
38. Sharipova, M. (2020). Вестник магистратуры. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 1(1).
39. Sharipova, M. B., & Inoyatova, F. I. (2018). USE OF PROBLEM-BASED LEARNING IN THE CLASSROOM. *УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА*, (11), 69.
40. Sharipova, M. B., & qizi Shokirova, N. Z. «ALPOMISH» DOSTONI–BADIIY BARKAMOL ASAR.
41. Sharipova, M. B., & qizi Salimova, K. R. "ALPOMISH" DOSTONIDA "KAMPIR O'LDI" MAROSIMI TASVIRI.
42. Sharipova, M. B. Ritual and Epic Relations in the Epic" Alpomish". *MIDDLE EUROPEAN SCIENTIFIC BULLETIN*.